

gross domestic product, balance of payment, inflation, deflation, disinflation, devaluation, revaluation, crisis, economic recession, economic depression.

В настоящей статье анализируются трансформационные процессы валютно-финансовых рынков стран АСЕАН в посткризисный период 2010-2011 гг. Анализ осуществляется по ключевым аспектам финансовых систем стран АСЕАН: фондовые рынки (как показатель настроений инвесторов), валютный курс (и его влияние на реальный сектор), валютные резервы (как основа стабильности финансовой системы), фискальный баланс (как мера уверенности внутреннего потребителя) и степень нагрева рынка недвижимости. Результатом исследования является выявление симптомов, которые приводят к еще одной волне "заражения" рынков.

Ключевые слова: *валютный курс, валютная система, валютная политика, трансформация валютной системы, валовой внутренний продукт, платежный баланс, инфляция, дефляция, дисинфляция, девальвация, ревальвация, кризис, экономическая рецессия, экономическая депрессия*

УДК 338.24.242

М.М. Мазіна,
*асистент кафедри менеджменту виробничої сфери,
ДВНЗ „Національний гірничий університет”,
м. Дніпропетровськ*

ДИНАМІКА ІНТЕНСИВНОСТІ МІГРАЦІЙНИХ ПОТОКІВ У КРАЇНАХ СНД 1991–2011 РР.

У статті розглянуто основні напрямки міграційних потоків між країнами-учасницями СНД впродовж 1991–2011 рр.; визначено показники міграційного сальдо країн СНД; запропоновано рекомендації щодо вдосконалення системи регулювання міграції.

Ключові слова: *трудова міграція, міграційне сальдо, міграційний потік, міграційний приріст, довготривала міграція, демографічна ситуація, ринок праці, іноземна робоча сила.*

Проблема міграцій завжди залишається актуальною в історичній науці. Переміщення та переселення великих мас людей зачіпали політичні, соціальні й економічні основи багатьох держав. Історія міграції – це історія людства. ХХ століття історики серед інших найменувань назвали «століттям мігрантів». Наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. людство стало свідком непереборної сили процесів глобалізації, які так чи інакше охопили всі сфери суспільного життя і створюють глобальну за своїм масштабом систему взаємозалежності країн і народів світу.

Звернення до історичного минулого, аналіз механізмів та інструментів реалізації міграційної політики, що застосовувалися на межі ХХ–ХХІ ст., допомагає виявити і пояснити причини сучасних проблем, перед розв’язанням яких стоїть суспільство.

Мета дослідження – дослідити динаміку й основні напрямки міграційних потоків між країнами-учасницями СНД та розробити рекомендації щодо вдосконалення системи державного регулювання трудової міграції.

Теоретичну й методологічну базу дослідження склали роботи українських і російських демографів, економістів, соціологів і географів; нормативно-правові акти, що регулюють трудову міграцію на державному та міждержавному рівнях у країнах СНД. В основі емпіричної частини дослідження лежала гіпотеза про те, що регульована трудова міграція може бути чинником економічного зростання і соціально-економічного розвитку для країн СНД (як для країн, які приймають, так і віддають трудових мігрантів) при проведенні узгодженої міграційної політики, що поєднують інтереси держав, роботодавців і працівників.

Трудова міграція в країнах СНД являє собою масштабне і значуще соціально-економічне явище. За оцінками дослідників, у ній задіяне приблизно 8–11 млн. осіб, або 6–8% економічно активного населення країн регіону. Основною причиною трудової міграції є диференціація країн

СНД за соціально-економічними показниками. На фоні зниження рівня життя, згорання виробництва та зростання безробіття деякі держави регіону (наприклад, Росія і Казахстан) відрізняються соціально-економічною стабільністю, ємним ринком праці та високим рівнем зарплати.

Ці фактори в поєднанні з географічною близькістю, безвізовим режимом, «прозорістю» перетину кордонів, спільністю культури й мови, наявністю родинних зв'язків і ділових відносин, конвертованістю дипломів про освіту формують потоки трудових мігрантів усередині СНД на користь Росії і Казахстану. Вищі показники рівня життя й зарплати формують досить великі потоки трудових мігрантів з країн СНД в економічно розвинені країни.

Міграційну рухливість населення будь-якої країни визначає передусім демографічна структура. Сукупна чисельність населення 11 країн СНД² на початок 2012 р. оцінюється Міждержавним статистичним комітетом СНД (Статкомітетом СНД) майже в 278 мільйонів осіб – приблизно стільки ж налічувалося на момент утворення Співдружності на початок 1992 р., хоча тенденції зміни чисельності населення окремих держав СНД були різноспрямованими (рис. 1) [11].

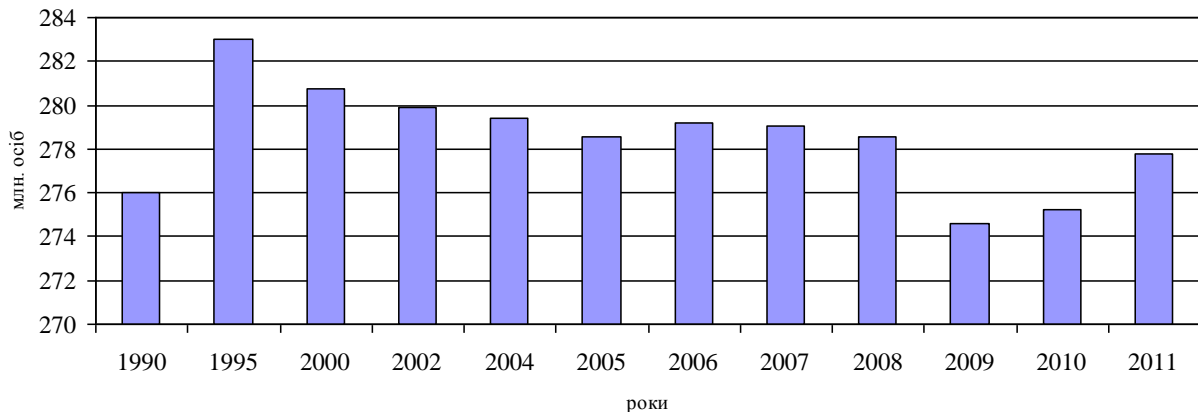

Рис. 1. Сукупна чисельність населення країн СНД у 1990–2011 рр.

За період існування СНД населення шести держав співдружності скоротилося: Вірменії (на 9,7% 2010 р. порівняно з початком 1992 р.), Білорусії (-7,1%), Казахстану (-2,8%), Молдавії (-19,0%), Росії (-4,4%), України (-11,4%), а в інших п'яти помітно зросло.

Незважаючи на ці різноспрямовані тенденції, найбільшими за чисельністю населення країнами СНД залишаються Росія (51,2% сукупного населення СНД проти 53,6% в 1992 р.), Україна (16,5% проти 18,6%) і Узбекистан (10,1% проти 7,6%). Частка населення інших держав не досягала 6% [2]. У Казахстані тенденція спаду населення, що склалась у 1990-ті роки, була подолана на межі століть і з 2002 р. змінилася тенденцією зростання, поступово набирає силу (до 1,5% на рік).

Тенденція спаду населення Білорусії, Росії та України носить стійкий характер, хоча останніми роками її величина скорочувалася, а в Росії 2009–2010 рр. зафіксований незначний приріст (майже нульовий). Спад населення Білорусії становив 0,1%, України – 0,4%.

Стійке зростання населення характерне для держав Середньої Азії та Азербайджану. Щорічний приріст населення Таджикистану перевищує 2%, в Узбекистані він становив у 2008–2009 рр. 1,7%, в Азербайджані – 1,3%, у Киргизстані – 1%. Згідно з даними, наведеними в прес-релізі Статкомітету СНД [11] від 7 лютого 2006 р., тільки від 2001 до 2006 року населення Туркменії збільшилося майже в 1,3 раза. При цьому навіть офіційна туркменська статистика визнає, що народжуваність і смертність у країні останніми роками не зазнали істотних змін порівняно з 1990-ми рр.

Міграція населення здійснюється переважно між етнічно й географічно близькими країнами СНД – Росією, Україною, Білоруссю, Молдовою, а також між Казахстаном і Киргизстаном (табл. 1).

У 2010 р. помічено зменшення міграційного приросту в обміні населенням з усіма державами-учасниками СНД. Тим не менш, найбільший міграційний приріст складався у Росії в обміні з Узбекистаном (24,1 тис. осіб проти 42,5 тис. осіб у 2009 р.), Україною (27,5 проти 45,9), Казахстаном (27,8 проти 38,8) і Киргизією (20,3 проти 22,6).

Тенденція підвищення міграційного приросту населення Росії, що спостерігалась у 2004–2007 рр., змінилася стабілізацією показників у 2008–2009 рр. і різким скороченням у 2010–2011 рр. (рис. 2). У результаті міграційний приріст (чиста або нетто-міграція) населення Росії становив у

² У серпні 2009 р. Грузія вийшла зі складу СНД. Нині до СНД входять 11 з 15 колишніх союзних республік (окрім трьох країн Балтії – Латвії, Литви та Естонії, які ввійшли до Європейського Союзу, і Грузії).

2010 р. 158,1 тис. осіб, або 11,1 в розрахунку на 10 000 осіб. У 2011 р., за новими правилами обліку, він зріс до 320,1 тис. осіб, або 22,4 в розрахунку на 10 000 осіб, а за колишніми правилами обліку – знизився до 106,7 тис. осіб, або 7,5 на 10 000 осіб (на 51,4 тис. осіб, або на 32,5% менше, ніж за 2010 р.).

Таблиця 1

Чисельність іноземної робочої сили в країнах Співдружності на 2006 р. (осіб)*

Країна	Білорусь	Казахстан	Молдова	Росія	Україна
Усього	922	40897	828	1014013	12595
У тому числі прибулі з країн СНД	507	6427	130	537722	3994
Азербайджану	31	230	29	28319	170
Вірменії	27	10	11	39760	170
Білорусі	–	54	6	–	393
Грузії	16	25	5	4928	68
Казахстану	–	–	–	4983	61
Киргизстану	–	3999	2	32981	61
Молдови	12	175	-	50958	286
Росії	214	944	9	–	2034
Таджикистану	2	14	–	98736	11
Узбекистану	–	27	3	704	22
України	196	368	64	171292	–

*за даними міграційних служб або інших відомств

Зміна критерію довготривалої міграції – зниження мінімального терміну перебування від 1 року до 9 місяців – привело до значного збільшення, насамперед, кількості прибулих і чистої міграції, величина якої в 2011 р. (2,2%) перевищила значення коефіцієнта міграційного приросту протягом всього першого десятиліття XXI ст. Зміна правил обліку довгострокової міграції (що впливає на чисельність постійного населення), очевидно була певною мірою пов'язана з прагненням повніше врахувати реальні потоки міграції [2].

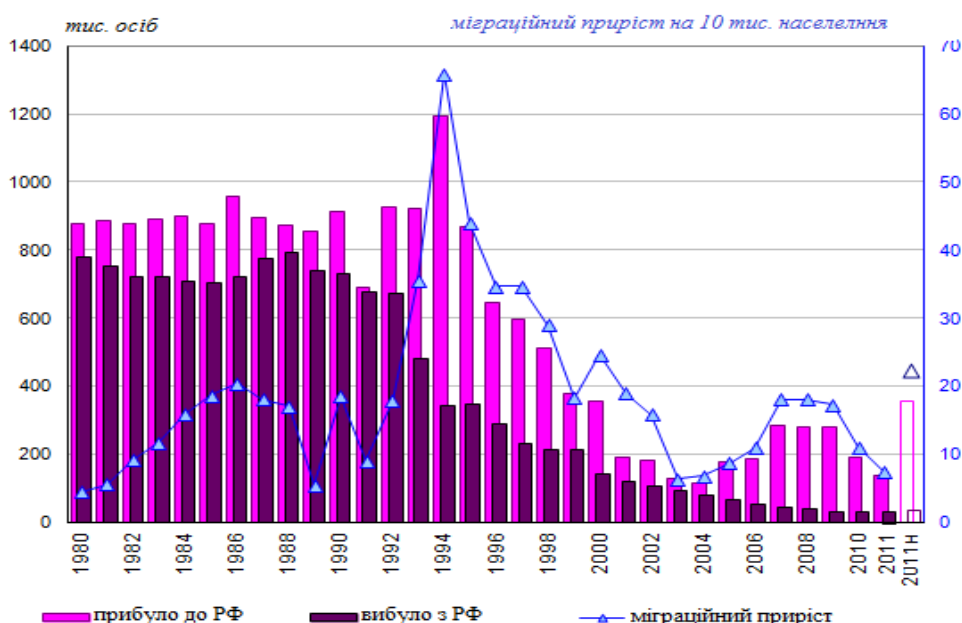

Рис. 2. Кількість осіб, які прибули до Росії та вибули з неї і міграційний приріст (на 10 тис. населення), 1980–2011 рр.* [12]

* за 2011 р. наведено дані за новими (2011н) і колишнім правилами обліку (2011)

2011 р. найбільше імігрантів, зареєстрованих за місцем проживання, Росія отримала з Киргизстану, звідки до неї в'їхали 26,7 тис. осіб. Це більше, ніж у 2010 р. (20,9 тис. осіб) і попередні роки. Кількість осіб, які в'їхали до Росії з інших країн СНД і зареєстрованих за місцем проживання, помітно скоротилося (з Азербайджану, Вірменії та України – майже на 45%, з Узбекистану – на 41%). Кількість імігрантів з Казахстану, зареєстрованих за місцем проживання в Росії, незважаючи на зниження, залишилося порівняно великим (24,4 тис. осіб), а кількість імігрантів з інших країн СНД становило від 1,7 тис. осіб з Туркменістану до 15,3 тис. осіб з України. За новими правилами обліку, кількість імігрантів виявилася помітно вищим – від 4,5 тис. осіб з Туркменістану до 64,5 тис. осіб з Узбекистану [12].

У період існування СНД тільки Білорусь (крім 1994 р.) і Росія щорічно мали позитивний баланс у міграційному обміні з іншими країнами СНД (рис. 3). Слід зазначити, що міграційний приріст за 2011 р. становив 9,9 тис. осіб і знизився порівняно з 2010 р. на 3,9%. До Білорусі в минулому році з країн СНД прибуло 14 710 осіб, а виїхало за межі республіки – 4 810 осіб (у 2010 р. – відповідно 14 169 і 3 866 осіб).

Основний міграційний обмін Білорусі, як і раніше, відбувається з державами СНД (88,8% – це мігранти з Росії, України і Казахстану). У потоці вибулих також переважають мігранти, які виїхали до країн СНД (76,2%). Більшість громадян виїжджає з Білорусі до Росії [3].

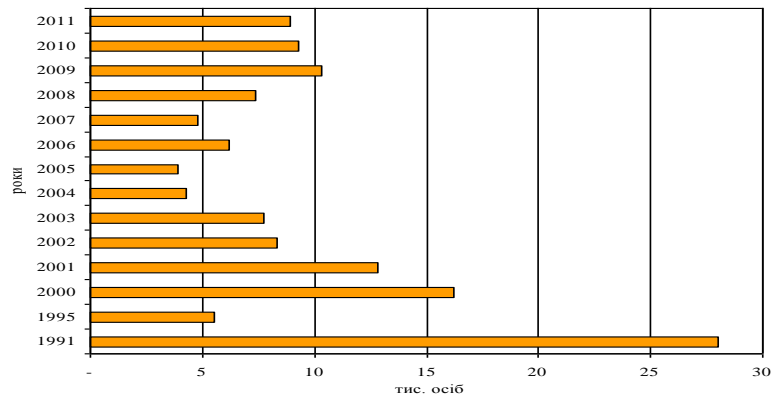

Рис. 3. Міграційне сальдо Білорусі в міграційному обміні з країнами СНД в 1991–2011 рр. [14]

Майже весь міграційний обмін населенням у Білорусі відбувається з країнами ближнього зарубіжжя, тобто з республіками колишнього СРСР. Найвища інтенсивність міграції населення спостерігалася на початку 90-х років, коли після розпаду Радянського Союзу рухливість населення значно зросла. Багато людей, не знаючи чого очікувати від зміни політичного курсу, повертались у рідні місця, їхали ближче до родичів.

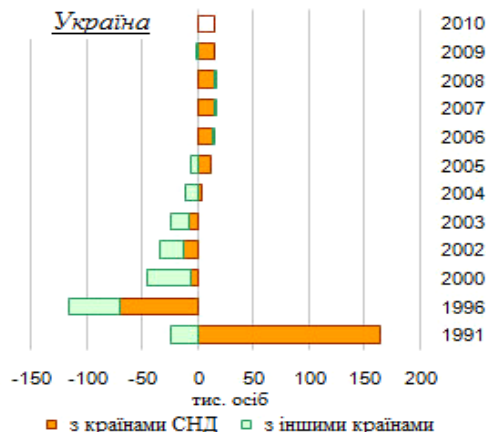

Рис. 4. Чиста міграція України в міграційному обміні з іншими країнами в 1991–2010 рр.*

* не зафарбований загальний міграційний приріст (без поділу на країни СНД та інші країни світу)

Починаючи з 2005 р., міграційний приріст реєструється в Україні (рис. 4). Позитивне сальдо міграції на Україну в 2008 р. дещо знизилося, склавши 13,5 тис. осіб проти 16,8 тис. у 2007 р. і 14,2 тис. у 2006 р. Як Росія і Білорусь, Україна збільшує своє населення в міграційному обміні в основному з іншими країнами СНД, проте в 2006–2007 рр. незначне позитивне сальдо міграції зазначалося в обміні з іншими країнами світу [8].

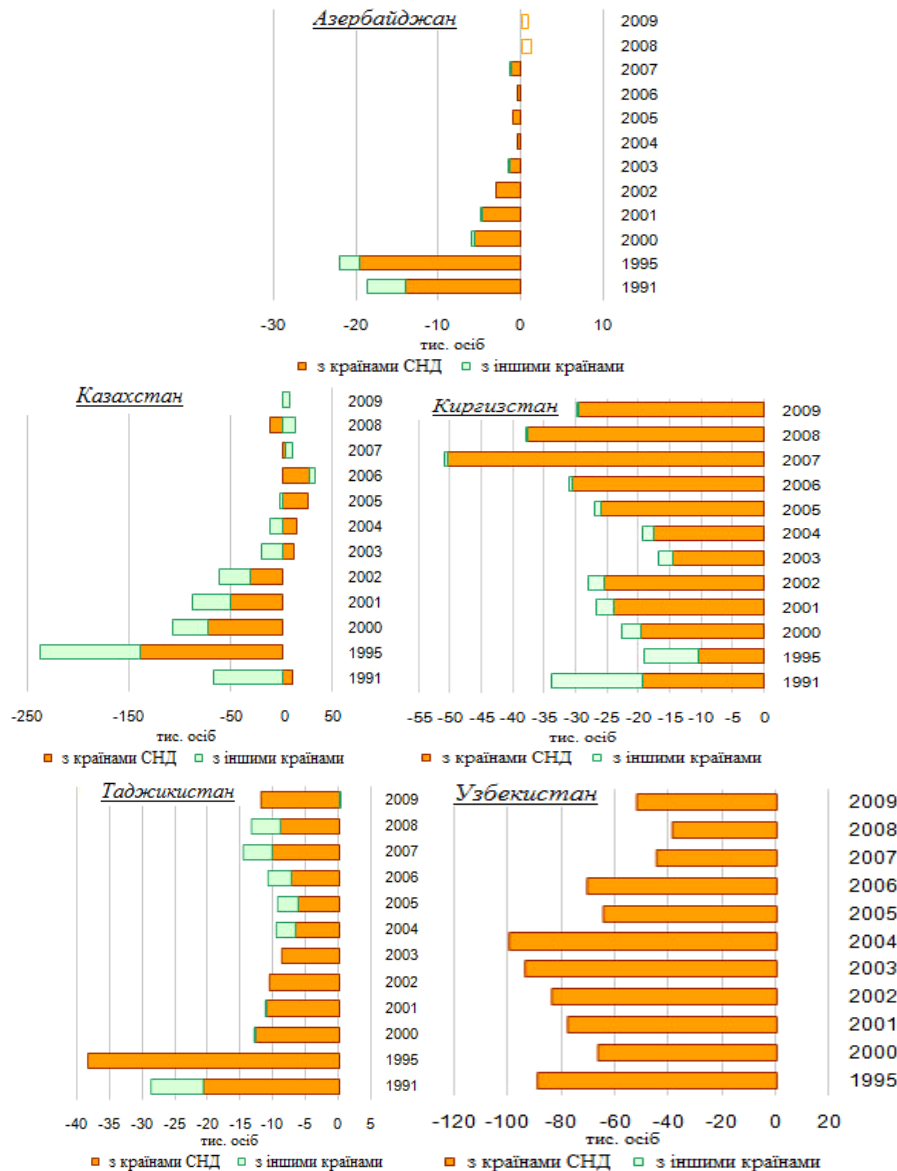

Рис. 5. Чиста міграція деяких країн СНД в міграційному обміні з іншими країнами в 1991–2009 рр.

В Азербайджані, Казахстані, Киргизстані, Таджикистані та Узбекистані збільшення чисельності населення обумовлено значним переважанням природного приросту населення (перевищенням кількості народжених над кількістю померлих) над міграційним зменшенням (перевищенням кількості вибулих з країни над кількістю прибулих у неї на постійне місце проживання) протягом тривалого періоду часу (рис. 5).

Починаючи з 2004 р., міграційний приріст реєструється в Казахстані. У 2008 р. триває зниження міграційного приросту в Казахстані: кількість осіб, які в'їхали в країну, перевищило кількість тих, хто виїхав. За 2008 р. до республіки прибуло 40,7 тис. осіб, а вибуло за її межі 35,8 тис. Серед осіб, які в'їхали до країни на постійне місце проживання в 2009 р. переважали казахи, на частку яких припадало 76,8% (79,3% – у 2008 р.) від загальної чисельності прибулих, і росіяни – 13,0% (11,8%). Із загальної кількості мігрантів, які виїхали за межі республіки, на частку російських припадало 70,1% (69,2%), українців – 8,0% (7,9%), німців – 7,0% (7,3%), казахів – 5,1% (5,4%).

Фактором, який впливає на трудову міграцію з України до Казахстану, є бурхливий розвиток економіки цієї держави та другий після Росії рівень доходів у цій країні. Вважається, що в

подальшому можливе збільшення трудової міграції до цієї країни, передусім кваліфікованих спеціалістів у гірничовидобувній, нафтовій і газовій сферах, які швидкими темпами розвиваються в Казахстані [9].

Незважаючи на те, що в інших країнах Співдружності як і раніше складається негативне сальдо міграції, слід зазначити, що останніми роками в них намітилася тенденція зниження міграційного спаду населення. За даними Національного статистичного комітету, у 2008–2009 рр. міграційний приріст реєструється в Азербайджані [16].

До Киргизстану в 2008 р. прибуло 2,8 тис. осіб (3,2 тис. – в 2007 р.), вибуло з країни 33,3 тис. (47,9 тис.) і міграційний відтік становив 30,5 тис. проти 44,7 тис. за аналогічний період 2007 р. [1].

В Узбекистані міграційний спад за дев'ять місяців 2008 р. дорівнював 23,4 тис. осіб проти 45,8 тис. за цей же період 2007 р. У цілому за 2007 р. міграційні втрати становили 55,7 тис. осіб, в 2006 р. – 65,2 тис. [7].

У Вірменії природний приріст також поєднується з міграційним спадом, хоча її величина знижується з 2005 р. За даними, наданими територіальними паспортними відділами Поліції Республіки, у 2008 р. міграційні втрати (перевищення кількості вибулих з країни над кількістю прибулих) становили 4,3 тис. осіб проти 4,6 тис. у 2007 р. (рис. 6) [5].

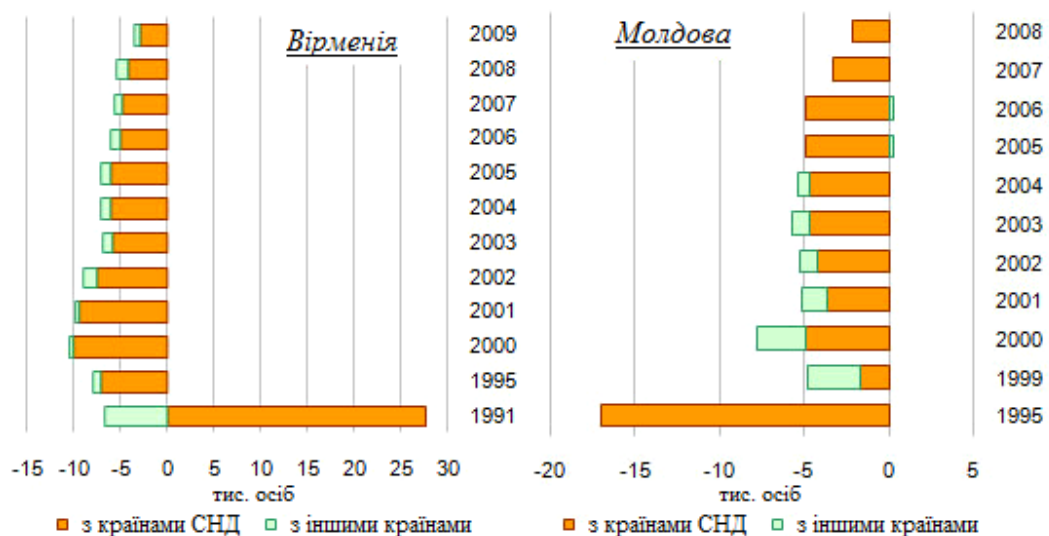

Рис. 6. Чиста міграція Вірменії та Молдови в міграційному обміні з іншими країнами в 1991–2009 рр.

У Молдові природний спад населення за 2001–2009 рр. за своєю величиною (близько 42 тис. осіб) перевищив спад унаслідок міграційного обміну з іншими країнами (29 тис. осіб). Міграційне сальдо протягом всього періоду перебування країни у складі СНД є від'ємним, хоча намічається ситуація щодо поліпшення міграційних показників (рис. 6). Характерною особливістю молдавської міграції є високий рівень об'єднання людей у групи в місцях міграції [13].

Міжнародна міграція робочої сили є нині важливим й одним із найскладніших аспектів інтернаціоналізації господарського життя. З одного боку, міжнародна міграція робочої сили забезпечує перерозподіл трудових ресурсів відповідно до потреб країн, дає змогу освоювати нові райони, а з другого – веде до загострення економічних і соціальних суперечностей.

Задля регулювання міграційних процесів у багатьох розвинених країнах створено чітку систему імміграційного захисту своїх кордонів, яка працює за принципом визначення корисності для держави зовнішніх міграційних потоків, і залучення до країни, при потребі, іноземних фахівців і робітників певного професійно-кваліфікаційного спрямування.

Слід забезпечити вдосконалення законодавства країн СНД з питань: свободи пересування, вибору місця проживання та перебування, дотримання прав і свобод людини і громадянина; дієвості процедур видворення незаконних мігрантів; використання іноземних працівників за умови пріоритетного права громадян даної країни на заняття вакантних робочих місць.

Повинні бути розроблені нові підходи до регулювання як зовнішньої, так і внутрішньої міграції в країнах-учасниках СНД, спрямовані на забезпечення збереження чисельності населення у важливих з геополітичного боку регіонах, стимулювання імміграції, підвищення територіальної мобільності робочої сили.

Незважаючи на значні кількісні розбіжності в статистичних даних з різних джерел, тенденція спрямованості міграційних потоків залишається дуже виразною. Беззаперечним лідером-реципієнтом трудових ресурсів серед країн СНД залишається Росія, а одним з основних країн-донорів трудових мігрантів для Росії є Україна.

Кожна країна розробляє власні заходи щодо регулювання припливу й відпливу робочої сили залежно від внутрішньо-економічного становища певної країни. Характерною рисою регулювання міграційних процесів є те, що пріоритети в цій галузі віддаються національним державам.

Отже, одним з першочергових завдань є скорочення масштабів еміграції, перетворення безповоротної еміграції в поворотну, забезпечення гідних умов прийому іммігрантів і політичних біженців, усунення причин, що штовхають людей до нелегальної міграції.

Література

1. Внешняя миграция населения [Электронный ресурс] / Национальный статистический комитет Кыргызской Республики. – Режим доступа: <http://stat.kg/images/stories/docs/Ejegovodnik/Population/demo%2020.pdf>
2. Інформаційний бюлетень «Демоскоп Weekly» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.demoscope.ru>
3. Інформаційний портал новин Білоруси БЕЛТА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.belta.by>
4. Гаврилов, Е.В. Трудовая миграция из стран СНГ в Россию: социально-экономические последствия и регулирование: автореф. дис. канд. экон. наук : спец. 08.00.14 «Мировая экономика» / Е. В. Гаврилов ; Российский университет дружбы народов. – М., 2008. – 28 с.
5. Демографическая база данных [Электронный ресурс] / Национальная статистическая служба Республики Армения. – Режим доступа: <http://www.armstat.am/ru/?nid=420>
6. Демографическая статистика [Электронный ресурс] / Государственный комитет статистики Республики Таджикистан. – Режим доступа: <http://www.stat.tj/ru/reporting-forms/demography/>
7. Демографические данные [Электронный ресурс] / Государственный комитет Республики Узбекистан по статистике. – Режим доступа: <http://www.stat.uz/demographic/>
8. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
9. Динамические таблицы за 1990-2011 годы [Электронный ресурс] / Агентство Республики Казахстан по статистике. – Режим доступа: <http://www.stat.kz/digital/naselsenie/2012/Апрель/демографические%20показатели.xls>
10. Малиновська О.А. Зовнішня трудова міграція : можливі напрями державного регулювання / О.А. Малиновська // Вісн. НАДУ. – 2003. – № 4. – С. 333–345.
11. Межгосударственный статистический комитет СНГ [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.cisstat.com>
12. Международная миграция [Электронный ресурс] / Федеральная служба государственной статистики Российской Федерации. – Режим доступа: <http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat/rosstatsite/main/population/demography/#>
13. Migration. The State Statistical Committee of the Republic of Azerbaijan [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.azstat.org/statinfo/demographic/en/index.shtml#>
14. Миграционное движение населения [Электронный ресурс] / Национальное бюро статистики Республики Молдова. – Режим доступа: <http://www.statistica.md/category.php?l=ru&idc=103&>
15. Общие итоги миграции населения Республики Беларусь [Электронный ресурс] / Национальный статистический комитет Республики Беларусь. – Режим доступа: <http://belstat.gov.by/homep/ru/indicators/population.php>
16. Рязанцев С.В. Трудовая миграция в странах СНГ и Балтии: тенденции, последствия, регулирование / С.В. Рязанцев. – М. : Формула права, 2007. – 576 с.

Main directions of the migration flows between CIS-countries during 1991–2011 years are described. The indicators of CIS-countries' migration balance are determined. The recommendations about migration system improving are offered.

Keywords: labor migration, migration balance, migration flow, net migration, labor market, long-term migration, demography, foreign labor force.

В статье рассмотрены основные направления миграционных потоков между странами-

участницами СНГ в течение 1991–2011 гг.; определены показатели миграционного сальдо стран СНГ; предложены рекомендации по совершенствованию системы регулирования миграции.

Ключевые слова: трудовая миграция, миграционное сальдо, миграционный поток, миграционный прирост, рынок труда, долговременная миграция, демографическая ситуация, иностранная рабочая сила.

УДК 339.92

О.М. Матусова,
к.е.н., декан економічного факультету,
М.І. Богуш,
студентка 1 курсу магістратури
спеціальність міжнародні економічні відносини,
Київський міжнародний університет

ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН У КОНТЕКСТІ ВПЛИВУ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇН СВІТУ

У статті проаналізовано теоретичні аспекти діяльності транснаціональних корпорацій (ТНК). Досліджено тенденції щодо можливого стрімкого розвитку китайських ТНК та втрати позицій американських компаній. Також розглянуто вплив транснаціональних корпорацій на економіку регіонів в умовах глобалізації міжнародних економічних відносин.

Ключові слова: транснаціональна корпорація, інтеграція, глобалізація, транснаціоналізація, прямі іноземні інвестиції, розвинені країни, країни, що розвиваються, найменш розвинені країни.

На сучасному етапі розвитку міжнародних економічних відносин важливу роль у формуванні стратегії розвитку економічної системи відіграють транснаціональні корпорації. Вони визначають нові пріоритети суспільного відтворення, цілі зовнішньоекономічної політики, особливості й умови участі країни в міжнародному поділі праці. Нині у світовому господарстві можна виділити протистояння кількох країн, корпорації яких займають ключові позиції та виступають провідною економічною силою. Позиції США як світового економічного лідера хоча і залишаються очевидними, проте транснаціональні корпорації дещо послаблюють свою роль на міжнародній арені. Важливим порівняно новим етапом є посилення глобалізації китайських ТНК, що збільшують свою сферу впливу.

За минулі десятиліття як зарубіжна, так і вітчизняна література поповнилася значною кількістю змістовних теоретичних робіт, що аналізують діяльність транснаціональних корпорацій. Проблемам дослідження ТНК присвячено праці таких зарубіжних учених, як Філіпа Котлера, Роберта Карбау, Джеральда Майєра. Серед вітчизняних спеціалістів у галузі міжнародних економічних відносин значний внесок у дослідження транснаціоналізації зробили Сергій Лук'яненко, Олександр Рогач, Володимир Липов, Антон Філіпенко та ін. Провідне значення в аналізі транснаціональної діяльності належить Конференції ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), що випускає щорічні статті, які висвітлюють дану тему. Однак слід зазначити, у вітчизняній і зарубіжній фінансово-економічній літературі існують різні теоретичні підходи до аналізу ТНК, що викликають складність і багатогранність у розумінні феномену транснаціоналізації.

Глобалізація та інтеграція в систему світового господарства вважається позитивним процесом для будь-якої країни. Проте необхідно звернути увагу і на негативні наслідки процесу транснаціоналізації. Адже зміна розстановки сил між державами світу відіграє вирішальну роль для всього суспільства. Важливо надати значення транснаціональним корпораціям, що володіють найбільшими активами, їх майбутньому розвитку та діяльності на даному етапі.

Транснаціоналізація світової економіки пов'язана з діяльністю транснаціональних корпорацій (ТНК). Вони, виступаючи головним суб'єктом цього процесу, не тільки посилюють взаємозалежність і взаємозв'язок економік, а й виступають рушійною силою, що зумовлює поглиблення міжнародної спеціалізації та породжує транснаціональні форми кооперації.

Головною метою діяльності ТНК є отримання прибутку та збереження конкурентних переваг на світовому ринку. Зазвичай ТНК розширюють міжнародну діяльність завдяки придбанню або